

(A szerzők a pszichodramatikus megközelítésű bibliodramáról írt tanulmánya teljes egészében a Magyar Pszichodráma Egyesület honlapján Bibliodráma Munkacsoportjának oldalán olvasható.)

Sarkady Kamilla- Nyáry Péter:

"Színről színre" - a bibliodramáról
A bibliodráma eredetéről és gyökereiről
(Részlet)

[...]

A bibliodráma módszertana

A bibliodráma-ülés szerkezete alapjaiban megegyezik a pszichodramáéval. Itt is három jól elkülöníthető fázist különböztetünk meg, a bemelegítés, a játék és az integráció szakaszát.

Bemelegítés

A mi gyakorlatunk szerint előre ismert témára gyűlik össze a csoport, és ez meghatározza a bemelegítés jellegét is. A jó egymásra-hangolódás érdekében a vezető kettős hívást ad. Egyrészt érdeklődik a tagok aktuális érzelmi állapota iránt, másrészt sajátos eszközökkel kezdi melegíteni a nap témájára a csoportot. Ugyanakkor figyeli, hogy milyen jelzések érkeznek a tagok részéről, amelyek a játékba beépíthetővé válnak.

Például egy karácsony előtti csoporttalálkozáson a vezető bibliai verseket keresett az "ünnep"-pel kapcsolatban, és a tagok a saját hangulatuknak megfelelő igét választottak ki - ennek bemutatásával jelentkeztek be.

Gyakori, hogy a témának megfelelő szimbólumot választatunk, melynek "változását" az integráció szakaszában visszahozzuk. A szimbólumok lehetnek tárgyak vagy rajzolhatók.

Különlegesen fontos szerepe van a mozgásnak, a test észlelésének és érzékelésének. Testünk az a közös, kívülről-belülről egyaránt átélhető "anyag", mely ma, a harmadik évezred elején is ugyanaz, mint a Biblia emberéé volt.

A csoporttagok, akik a bevezető beszélgetésben egymásra hangolódtak, a testre figyeléssel befelé fordulnak, önmagukra koncentrálnak, hogy ebben a kicsit meditatív állapotban találkozzanak majd a konkrét történettel. A befelé figyelés lehet egészen finom, apró mozgás észlelése, pl. légzés vagy a testsúly áthelyezése, a lépések egymásutániségének megfigyelése, de lehet a témával összefüggő érzések középpontba helyezése, ezeknek erős, felfokozott átélése.

Abban a történetben (Mt 14,22-33), amikor Péter a vízen járva próbál közelíteni Jézushoz, aki aztán segít neki, bemelegítő mozgásnak azt ajánlottuk, hogy minden csoporttag találja meg az egyensúlyt jelentő állapotot egymaga, majd páros gyakorlatban egy társ segítségével.

A damaszkuszi úton játszódó történetben (ApCsel 9,1-21), amikor Saulból Pál lesz, a csoportot arra kértük, hogy a teremben járva-elve hirtelen változtassa meg járása módját és irányát, testtartását és arckifejezését. Az ószövetségi József-történet azon szakaszában (Ter 42,1-44,17), amikor József Egyiptomban fogadja és próbára teszi testvéreit, olyan páros gyakorlatra hívtuk a résztvevőket, hogy egyikük meghajolva, illetve leguggolva élje át, hogy szinte a földdel válik egyenlővé, míg a másik uralkodik fölötte.

Meggondolandó, hogy a bemelegítő gyakorlatok után szükséges-e a csoport tagjainak lehetőséget adni arra, hogy párosan vagy közösen megbeszéljék az átélteket, vagy pedig jobb, ha az így keletkezett energia beépül a játékba. A vezetőnek meg kell éreznie, mikor keletkezett akkora feszültség, hogy az már akadályozza a játékkészséget, hiszen ezek a gyakorlatok rég elfelejtett traumákat idézhetnek föl.

Másik jól alkalmazható bemelegítési technika az imagináció, mellyel intenzív befelé fordulás, lényünk legmélyével való találkozás történhet meg. A meditáció témája irányulhat az aznapi bibliai szövegrészre vagy saját élettörténeti eseményre, mely összefügg a történettel. Imagináció segítségével hívhatunk olyan bibliai alakokat is, akik aktuálisan fontosak a csoporttagok számára.

Alkalmazhatjuk a levélírási technikáját is, amikor a bibliai történet egy valós vagy képzelt szereplőjét megszólítva teheti föl kérdéseit vagy oszthatja meg gondolatait a csoporttag.

Elképzelt az a forma is, hogy a bibliai történet szereplőinek tulajdonságait kis csoportok közösen gyűjtik össze.

Játék

A játékfázis kezdete a történet bemutatása és az ehhez kapcsolódó kortörténeti ismeretek megosztása. A történetet általában fölolvassuk, lehetőleg mind a katolikus, mind a protestáns változatban, de elmesélhetjük saját szavainkkal is, ezáltal egy hosszú és bonyolult, több szálon futó elbeszélést érthetővé tehetünk és aláhúzhatjuk az általunk fontosnak ítélt eseményeket és érzelmeket.

A kortörténeti tudnivalók információt nyújtanak az adott történet helyszínéről és háttéréről, jobban megvilágítják a szereplők közötti viszonyokat, ismereteket közölnek a kor szokásairól (pl. mit jelent Jeruzsálemben vámosnak vagy templomszolgának lenni, miben áll egy pap

feladata, milyen volt a szamaritánusok és a zsidók viszonya, mit jelentett a zsidók számára a rómaiak jelenléte, milyen a templom terének kialakítása stb.)

Mindez azt a célt szolgálja, hogy a csoporttagok még jobban beleélhessék magukat választott szerepükbe. Ezzel tulajdonképpen megindul a szerepekre való melegezés is.

A szerepválasztás és szerepbehelyezés szinte a legfontosabb része a játék vezetésének, minden eddigi törekvésünk ennek érdekében történt. A testi, érzelmi és intellektuális impulzus alapján talál rá minden csoporttag a számára legfontosabb figurára, amely ma őt saját magát hordozza.

Először a főszereplők jelentkeznek, majd a kevésbé előtérben lévők, de mindenkinek van szerepe, akár személy vagy tárgy, a történetben megjelenő, illetve képzel formában.

Történhet a szerepválasztás szociometrikus módon is, ennek előnye, hogy a csoport bizalmat ad embereinek. Esetleges hátrány, hogy a kapott szerep nem feltétlenül találkozik a belső indítással.

Mikor mindenki megkapta a szerepét, lehetőség van beöltözésre, a kellékek kiválasztására és sminkelésre.

A szereplők megkeresik a térben és kialakítják saját helyszínüket. Itt elhelyezkedve kerül sor az interjúra. A vezető kérdéseinek az a célja, hogy a szereplő minél világosabban megrajzolja magának szerepe külső és belső jellegzetességeit (életkor, családi körülmények, társadalmi helyzet stb.), érzelmi állapotát, problémáit, dilemmáit, s megfogalmazhassa ambivalenciáit.

Ebben a testileg-lelkileg beöltözött állapotban indulhat a játék. Látszólag ez a fajta szerepbehelyezés fölöslegesen veszi el az időt a játéktól, valójában ekkor összegződik a csoporttag aktuális élethelyzete, testében átélt élményei, a bibliai történettel kapcsolatos kérdései, a transzcendenssel való viszonya.

A következőkben bemutatjuk a bibliodráma-játék konkrét megjelenési formáit. A játéktípusokat némileg önkényesen határoztuk meg külföldi példák, illetve saját gyakorlatunk alapján.

Bibliai szerepjáték

A módszert Wolfram Mavers és Helmut Kiewning dolgozta ki a Hannoveri Pedagógiai Főiskolán, ahol a tanóra keretén belül a vallásóra színesítésére alkalmazták. Céljuk az volt, hogy rövid idő alatt élményszerűvé tegyék a bibliai eseményeket. Több alkalommal jártak hazánkban is, így személyesen is megtapasztalhattuk módszerüket.

A történetből rövid metszeteket választanak ki, és viszonylag gyors szerepválasztás és a helyszín kialakítása után megkeresik az érzelmileg legmelegebb játékosokat és őket juttatják elsősorban élményhez. Ez hasonlít ahhoz, ahogy a reflektorfény működik, felváltva irányulva

egy-egy helyzetre, szereplőre. Technikájukhoz tartozik a "vágás", vagyis érzelmileg érintett helyzetben nem engedik a kifutást, hanem leállítják a cselekményt azzal a céllal, hogy az érzelmek feltorlódása miatt az átéltek nagyobb hangsúlyt kapjanak. Így mintegy kinagyítják az adott pillanatot, ezáltal emlékezetessé is teszik azt. A brechti színházhoz hasonlóan megszakítják a játék folyamatát, akár úgy is, hogy a csoport körbeül és megbeszéli a történeteket, majd ezután folytatják a játékot. Háttérbe kerül a bibliai történet és a szereplők lélektani mozgatórugói is; maga a játék, mint folyamat sem kap hangsúlyt, alkalomadtán lezáratlan marad. Aki a középpontba, a reflektorfénybe kerül, nagyon mély élményekről számol be.

Lévi vámos meghívásának történetében (Lk 5,27-32) elrendezték a vámosok asztalát, berendezték Lévi házát és a játék elkezdődött a városkapunál. Lévi végzi munkáját és egyszer csak Jézus jön hozzá. A találkozást szerepcserében élte meg a Lévit játszó csoporttag, majd körbeüléssel megbeszélés után Lévi házában folytatódott a történet. Néhányan a találkozásra érzelmileg érzékenyített szereplők közül átélhették a találkozást Jézussal egymás után, szintén szerepcserében. Ennek végétével a játék be is fejeződött.

Stegreif-játék

Gyakorlatilag megfelel a pszichodráma-csoportjáték szabályainak, vagyis szerepbehelyezés után megindul a történet eljátszása, mindenki saját indíttatásának megfelelően működik a szerepében. Maga a vezető sokszor alig látja át, mi történik, csak a szerepvisszajelzésekből értesül az átéltekről. Előfordulhat, hogy egy pillanatra megszakítja a játék sodrását, egyetlen érzést kérve a szereplőktől.

Ez a forma jól működhet például kezdő csoportban, illetve a műfaj bemutatására szolgáló demonstráció esetén, vagyis olyan alkalmakkor, amikor fontos, hogy biztonságot adjon a teljes szabadság. Hasznos akkor is, ha kevés idő áll rendelkezésünkre és nem tudjuk pontosan kidolgozni a részleteket, vagy esetleg túl sok a résztvevő.

A stegreif-technikán belül jól alkalmazható a párhuzamos lejátszás is, amivel a történet különböző szálait foghatjuk össze.

Ennek a műfajnak egy változata, amikor kis csoportokban ugyanazt a történetet játsszák le, és így lehetőség van arra, hogy a történet eltérő aspektusait megláthassuk.

Gestalt-jellegű bibliodráma

Kevésbé látványos, kevesebb akciót tartalmazó műfaj, mely minden részletében a befelé fordulást, az egyéni-személyes munkát helyezi előtérbe. A bibliai szöveget nem folyamatában ragadja meg, hanem bátran kiemeli egy-egy igét, sőt akár egy szót, és az általa kiváltott belső rezonanciával dolgozik. Sokféle és hosszas bemelegítést alkalmaz akár a végtelenségig menően is, mindezt sokféle technikával. Kevés a visszajelzés a plénum előtt

□ a cél az, hogy a megélték befelé összegződjenek. Technikái között megjelenik pl. a rajzolás, agyagozás, a természetes anyagokkal történő munka (virág, kő, termések), igen hangsúlyos a testtel való foglalkozás, de a hangok, hangszerek megszólaltatása, a levélírás, a sok páros gyakorlat is ide tartozik. Fontos a bibliai szövegben megjelenő képek, mondatok, szavak illetve kifejezések egyéni visszhangja. Maga a játék alig kap szerepet, ha igen, akkor nem bibliai keretek között, inkább a személyes szűrőn át.

Külső szemlélő számára alig történik valami, az apró lépések sokasága mégis újszerű felfedezést hoz saját magunkról és Istennel való kapcsolatunkról.

A 139. zsoltár feldolgozása a következőképpen történt egy négynapos találkozó keretében: a szöveggel történő első találkozásnál a résztvevők versenként olvasták föl a zsoltár szövegét. Ezután mindenki kiválasztotta azt a két szót, ami éppen megszólította őt és mozdulatot találva hozzá, megmutatta. A két szó közül az egyikhez három asszociációt kerestek, és ezekből a szavakból "szótérképet" alakítottak oly módon, hogy papírjukat azon kifejezések mellé helyezték el, ahova kíváncsi volt. Másnap a tér és idő meghatározására szolgáló szavakat keresték ki, ezt egy imagináció követte, a tér-idő témájára vonatkozóan. Az átélteket rajzba foglalták és közös megosztás után elhelyezték a teremben. A délután a mozgást kifejező szavakkal indult - ezt a felolvasásban is érzékeltették - és ezt követte egy hosszú, testtel való munka, amiben egyénileg, párosan, illetve kiscsoportban különböző mozgásformákat élhettek át. A következő nap agyagozással kezdődött, minden csoporttag megalkothatta az élet kapujában lévő, a növekedés reményével megformált tárgyát. Délután rátekintettek az alkotásra, és szerepcserében megfogalmazták, mi akadályozza a növekedésben. Ezt vignetták követték, amelyekben átélhették az akadályt és megkísérelhették a leküzdését. A másnapi lezárás során először a kiválasztott szavakat, a rajzot és a tárgyat tették maguk elé, majd a zsoltár szövegéből két szót választottak, ami most fontos nekik. Búcsúzásképpen elmondták, mit üzen nekik ez a növekedés lehetőségére vonatkozóan.

Protagonista-centrikus bibliodráma

A pszichodráához ez a változat áll a legközelebb. Lényege, hogy megfelelő egyéni és bibliai felkészítés után kiválasztódik a főszereplő, aki a bibliai történet legfőbb figuráját alakítja. Ő hívja a csoporttagokat a többi fontos bibliai szerepre, és ő határozza meg a játék menetét, a csoport őt "szolgálja". Ez csak olyan csoportban lehetséges, ahol nagy a bizalmi szint, gyakorlottak a biblio- esetleg a pszichodráában és összeszokottak. A vezetőnek jól kell ismernie csoportja tagjait, beavatottnak kell lennie élettörténetükbe, hogy a bibliai események egyes részeit személyre szabottan tudja az illető saját problémájával összekötni. Mindezen feltételek együttesen vezetnek ugyanolyan mélységű átéléshez, mint a pszichodráma protagonista játékában. A technikák jórészt megegyeznek a pszichodráában alkalmazottakkal, de kicsit specializálódtak. Az aznapi protagonista kiválasztása után megkérdezzük őt, mint bibliai szereplőt, mire kíván választ kapni. Maga a kérdésfeltevés és az adott válasz is mindig a bibliai történetre vonatkozik, de a játékos személyes érintettsége ezen átcsillan, és ez motiválja a játékra. Az antagonisták kiválasztása után a tér berendezése következik. Azok a csoporttagok, akiket a protagonista személyesen nem választott ki, keresnek maguknak szerepet - tehát mindenki játékban van. A szerepválasztás utáni interjú kifejezetten célzott abban a tekintetben, hogy a kérdések felhasználják a protagonista által elmondottakat a megfogalmazott alapkérdés és a választott szerepek vonatkozásában.

A vezető fejében van a scenírozás, az, hogy a történet mely részeit tartja a legfontosabbnak a játékban. A dramaturgiai munkának két szála van; egyrészt a történet jelenetekre tagolása, másrészt megkeresni azokat a fontosabb pontokat a cselekményben, amelyek a protagonista személyes problematikájához visznek közelebb. A vezetőtől ez nagy rugalmasságot kíván, például feltételezhető, hogy a pszichodráához hasonlóan a játékos tudattalanja jelzi igényeit egy újabb jelenet beiktatására. Egy-egy kép után összefoglaló interjút készítünk az addig megéltéről és az érzésekről. Ez hasonló a szerepjáték "vágás"-technikájához, azzal a különbséggel, hogy mi fontosnak tartjuk minden szereplőnek megadni a lehetőséget az események végigéléséhez.

[...]

Integráció

A lezárás fázisában a bibliodráában szerepvisszajelzést kérünk, mely kiterjedhet a bemelegítésben megéltéktől kezdve a szerepválasztásra, a megélt cselekvés magyarázatára, a többi szereplővel való kapcsolatra, illetve a saját élettörténettel való összefüggésekre. Ellentétben a pszichodráával, még protagonista-centrikus játék esetén sem kérünk sharinget, ugyanis a főszereplő a bibliai hős köntösébe bújt, így magát a játékost nem kell felöltöztetni a támogató megnyilvánulások védőburkába. Hasonló okok miatt nem

kerül sor identifikációs feedbackre sem. Vezetője válogatja, hogy mennyire nyomatékosítjuk a játékban megéltek kapcsolódását a saját élettörténettel.

Hangsúlyos a lezárás folyamatában a tárgykészítés, ami mintegy a találkozó összefoglalása. Ez a témával és a játékkal összefüggő egyéni munkát jelent, melynek során a csoport tagjainak lehetőségük van arra, hogy mindazt, amit racionálisan megértettek illetve a játék során emocionálisan megtapasztaltak, a kreativitás segítségével (rajzolás, gyurmázás, kollázs-készítés stb. útján) elmélyítsék.

A szíriai Námán történetének (2Kir 5,14-19) feldolgozása során a lezárás fázisában a csoport tagjai megépíthették saját oltárukat és elhelyezhették rajta az áldozati tárgyakat.

Hasonló szereppel bír a szimbólum visszahozása is.

A fáraótól a zsidók elengedését kérő Mózes történetében (Kiv 5,1-9) a találkozó elején arra a helyzetre kértünk szimbólumot, amikor valamit képviselni kell és ez várhatóan elutasítást vált ki.

Mivel a Bibliával való foglalkozás magában hordozza a transzcendenssel való kapcsolatot, a bibliodrámá-ülés végén érdemes megvilágítani az eljátszott szövegrész teológiai üzenetét. Ezen a ponton arra is mód van, hogy megértsük, mennyiben és miért változott a lejátzás során a történet, illetve összekössük az általunk megélteket a Biblia emberének életével.

A módszer bemutatása egy példa segítségével

Az alábbiakban egy bibliodrámá-ülést ismertetünk saját gyakorlatunkból. A csoporttal abban az évben a Námán-történetet dolgoztuk föl. A Királyok második könyvének ötödik fejezetében olvasható elbeszélést annyi szakaszra bontottuk, ahány alkalommal találkozunk. Az év első ülésén a bemutatkozás és a keretek ismertetése után a csoport megismerkedett a történettel, a korról és a helyszínekkel, valamint a vonatkozó teológiai tanítással. Námán útjának négy állomásán egy-egy vignettában mindenki Námán lehetett és megfogalmazhatta, miért ott áll. Ezzel kialakult, ki melyik rész főszereplője lesz, és mikor kerül sorra. Az est lezárásaként saját nevükben levelet írtak Námánnak, majd szimbólumot választottak arra vonatkozóan, mi segítene nekik annak az útnak a megtételében, amin most közösen elindulunk.

A bemutatásra kerülő második ülés volt a történet tulajdonképpeni eljátszásának kezdete, a következő szövegrész alapján: Námán, Szíria királyának hadvezére nagy és tekintélyes ember volt ura előtt, mert általa adott az Úr győzelmet Szíriának. Vitéz és gazdag ember volt, de poklos. Egyszer azonban portyázni mentek a szíriaiak, s foglyul ejtettek Izrael földjéről egy kislányt. Ez Námán feleségének szolgálatába jutott és azt mondta asszonyának: □Bárcsak lett volna az én uram annál a prófétánál, aki Szamariában van. Biztosan meggyógyította volna a poklosságtól, amelyben van.□. A szöveg alapján a következő kulcsszavakat találtuk magunknak, amik köré az estét szerveztük: betegség (amin nem tudnak segíteni), titok (a betegséget titkolni kell, ha kitudódik, a beteget kiközösítik), hit (a kislányé és mit kezd vele a vezér?).

A bemelegítő kör úgy zajlott, hogy négy csoportot alakítottunk ki, és a kiscsoportokban a résztvevők megosztották egymással mindazt, ami a múlt alkalom élményeiből tovább élt bennük. Ezzel önmaguknak is visszahozták a történetet és egymást is melegítették. Ezután nagy körben elmondhatták a legfontosabbakat és mindazt, ami az első találkozó óta történt velük. Mozgásos gyakorlat következett: a csoport fele kiment, a bent maradók karját sállal a testükhöz kötöttük. A bejövőket arra kértük, próbálják meg kibontani a bekötözötteket, de keressenek maguknak valami okot, ami miatt nem tudnak hozzájuk érni. A játék végén néhány párostól eltekintve mi oldoztuk ki a kötést, és a következő körben egy-egy érzést vagy hasonlatot kértünk az átéltekről. A legfontosabbak ezek voltak: tehetetlenség, félelem, kiszolgáltatottság, becsapottság, csalódottság, düh, segítőkészség. Nem ajánlottunk lehetőséget a páros megbeszélésre, nehogy a gyakorlat feszültségét □kibeszéljék□ magukból.

A szöveg felolvasása, majd a kortörténetre vonatkozó legfontosabb adatok és tudnivalók ismertetése (Elizeus az akkori próféta Izraelben) után a szerepválasztás következett. Námán szerepét aznap a harminc év körüli, egyedülálló Zsófi játszotta, aki gyógyíthatatlan betegek mellett dolgozik orvosként. A rabszolgalány szerepére jelentkező Kira egyházi intézményben fogyatékosokkal dolgozik, hosszabb külföldi tartózkodásról tért haza. Összeszokott, egymást jól ismerő csoport esetén gyakorlatunk szerint a protagonista hívja társait a számára legfontosabb szerepre. Zsófitól a feleség szerepét egy segítő foglalkozású, középkorú társa, Sára kapta. Zsófi legjobb barátnője, a vele egykorú és azonos élethelyzetű Anna Námán tükrének □ általunk felkínált □ szerepét választotta. A többi szereplő Námán háza népét, egy orvost, illetve a királyt és udvartartását játszotta

Námán és a hozzá tartozók kialakították a házat, ahol laknak, ugyanígy a királyi palotát is berendezték lakói. A szerepbehelyezés részét képező interjúkban ilyen kérdésekre koncentráltunk: mit gondol Námán önmagáról, milyen a viszonya uralkodójával, a többi szereplő milyen embernek tartja Námánt, hogyan látja őt a rabszolgalány, stb.? A rabszolgalány alakítójától imaginációban azt is megkérdeztük, gondol-e az otthon

maradottakra, hallott-e Elizeus prófétáról. Elmondja, hogy gyakran gondol anyjára, aki sokat mesélt neki a csodatévő prófétáról, így mindez elevenen él benne.

Elindul a játék, Námán házában zajlik a mindennapi élet. Elégedett ember, szerető feleség, megbecsült és emberséges gazda, dolgos szolgák, akiknek jól megy soruk - ez rajzolódik ki az első jelenetben. A játék egy pontján Námán a tükörbe nézve észrevesz valamit a testén. A tükör pontosan megmutatja mozdulatait, ahogy hitetlenkedve vizsgálhatja a karját. Telnek a napok, Námán előtt egyre inkább nyilvánvalóvá válik, hogy beteg. Megpróbálná bekötni, hogy eltakarja, de ezzel még egyértelműbbé válna a tény. Felesége előtt sem maradhat soká titokban, lassan a szolgák is beszélnek. Egyre feszültebb lesz, amit fokoz, hogy a tükör állandóan ott van előtte és szembesíti őt nem csak azzal, hogy megmutatja a képet, hanem felesel is Námán gondolataival, amikor tagadná a bajt vagy önámításba menekülne. Megállítjuk a játékot, egy-egy érzést kérve a játékosoktól, és azt mondjuk, hogy holnap a király kitüntetését kíván átadni vezérének, akinek így meg kell jelennie az udvarban. Ez az akció egy valószínűsíthető esemény beiktatásával a dramaturgiai munka részeként azt célozza, hogy a protagonista minél inkább átélje helyzetét (félelem, pozícióvesztés veszélye). Mielőtt elindul a palotába, megkérdezzük, mit vár a találkozástól. Námán elmondja, lehet, hogy valami a király fülébe jutott és ezért akarja látni. Mindenesetre olyan ruhát vett föl, ami gyakorlatilag eltakarja. Az udvarban nem vesznek észre semmit, de hazatérve Námán feleségével arról beszél, hogy orvoshoz kell fordulni. Az orvos eljön, nem mondja a beteg szemébe a bajt, kenőcsöket rendel, de feltűnő a viselkedése. Legalábbis Námán így látja, egyre reményvesztettebb és indulatosabb lesz. A rabszolgány ekkor említi meg a feleségnek a prófétát. Az asszony kapva kap a hallottakon, el is mondja férjének, aki azonban szkeptikusan hallgatja. Mit kezdjen egy rabszolga, ráadásul egy nő, egy kislány fecsegésével egy távoli, ellenséges országban élő csodatévőről? A feleség egyre unszolja, végül Námán rááll, hogy segítséget kérjen.

Az integrációs szakaszban a szerepvisszajelzés során Zsófi elmondja, ki akarta próbálni a másik oldalt, átélni azt, amit a betegek. Legjelentősebb tapasztalata, hogy a beteg ráérez a helyzetére, tisztábban látja, mint bárki más. A legnagyobb próbatétel minden percben szembesülni a bajjal, a tudat, hogy nincs előle menekvés - ezt jelentette számára a tükör. Haragudott az orvosra, amiért nem tudja meggyógyítani. Szerepében átélte a bagatellizálás, a tagadás, a düh, a reményvesztettség fázisait. Terhet jelentett az is, hogy környezetében elkezdtek sugdolózni, ez talán a királyig is eljutott. Támasza a felesége volt, aki elfogadóan állt mellette, de amikor kellett, noszogatta a segítségkérésre. A kislánynak nem hitt, el sem tudta képzelni, hogy igazat beszélhet. A feleség legnehezebbnek azt élte meg, hogy férje nem hagyta, hogy segítsen neki. A kislány olyan egyszerűen és hittel mondta, amit gondolt, hogy nem lehetett nem hinni benne, meg jó volt belekapaszkodni valamibe. A tükröt játszó Anna elsősorban a protagonistát kívánta segíteni szerepe átélésében - ebben a

vonatkozásban kegyetlenséget élt át, de a betegszerep is vonzotta. A kislányt alakító Kira csalódottságról számol be önmagával kapcsolatban, mert azt gondolta, jobban át tudja adni a benne lévő hitet és meggyőződést.

A nap lezárásaként a csoport tagjaitól azt kértük, fejezzék ki egy rajzban, mit kezdenek titkolni való dolgaikkal. A rajzokat megmutatták és módjukban állt pár szót fűzni hozzá.

[...]

Pszichodráma-folyamatba iktatott bibliodráma

Főleg hosszabb folyamatú pszichodráma csoportokban szinte kötelező elvárás legalább egy alkalommal egy bibliai történet eljátszása, hogy a résztvevők találkozzanak ezzel a lehetőséggel is. Csoportdinamikailag akkor alkalmazzuk, ha a csoport problematikája egy pontban összegződik, és ezt egy bibliai történet hordozhatja. (Ilyenkor akár egy ismert mese is betöltheti ugyanezt a funkciót). Testvérféltékenység témájához például illik Káin és Ábel, vagy Jákob és Ézsau, esetleg József és testvérei története. A szülőről való leválás útjait mutatja a tékozló fiú elbeszélése, agresszió jelenik meg Jézus és a kufárok történetében stb. Jól alkalmazható akkor is, amikor súlyos egyéni probléma merül fel, erős ellenállás mellett. Ilyenkor a saját élettörténet lejátszása helyettesíthető adekvát bibliai történettel.

Amikor ilyen módon iktatjuk be a pszichodráma folyamatába a bibliodramát, az integrációs fázist másképpen vezetjük. Mivel ebben az esetben az önismeret fejlesztését tartjuk szem előtt, kérdéseink célzottabbak és markánsabban tudatosítunk. Az ülés végén nem csatolunk vissza a választott szöveghez, nem keressük Isten üzenetét, hanem megőrizzük a csoportot az átélt élmény szintjén.

[...]